

Бойчук Т. В.

*к.ю.н., Львівський державний університет внутрішніх справ,
доцент кафедри цивільно-правових дисциплін*

ПРИНЦИПИ ПРАВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ В КОНТЕКСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ ЩОДО ПОВЕРЕННЯ БАНКІВСЬКИХ ВКЛАДІВ (ЗАОЩАДЖЕНЬ) НАСЕЛЕННЯ

Ключові слова: система гарантування (страхування) заощаджень, фінансова система, банківська система, заощадження

Key words: system of savings guaranteeing (insurance), financial system, banking system, savings.

Постановка проблеми. Практична реалізація принципів Європейського суду з прав людини, в ході побудови ефективного правового врегулювання відносин пов'язаних із гарантуванням та відновленням банківських вкладів (заощаджень) населення, в тому числі здійснених в установах Ощадбанку СРСР є неможливою без побудови ефективної фінансової стратегії держави (зокрема, боргової стратегії) щодо здійснення запозичень, визнання боргу, управління ним, а також визначення умов його обслуговування та погашення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На даний аспект звертають увагу в своїх роботах вітчизняні та зарубіжні дослідники, зокрема С. С. Алексеев, І. Б. Заверуха, К. Дейвіс, Т. Хартлі. Проте, багато питань залишаються недостатньо дослідженими, зокрема можливий вплив принципу пропорційності (співрозмірності) та принципу юридичної безпеки (визначеності) на правозастосовчу та судову практику в контексті питання гарантуванням та відновленням банківських вкладів (заощаджень) населення, в тому числі здійснених в установах Ощадбанку СРСР.

Постановка завдання. В межах даної статті проведено правовий аналіз керівних засад та ідей (принципів), що зумовлюють розвиток правової думки та практики у сфері гарантування та відновлення заощаджень населення (залучених у банківські депозити (вклади), в тому числі і здійснених у установах Ощадбанку СРСР, зокрема звернуто увагу на принципи права Європейського Суду з прав людини та права Європейського Союзу, які, на мають визначальне значення для подальшого розвитку правового режиму гарантування та відновлення заощаджень населення (залучених у банківські депозити (вклади), в тому числі і здійснених у установах Ощадбанку СРСР. Йдеться про: принцип пропорційності (співрозмірності) та принцип юридичної безпеки (визначеності), які тісно переплітаються та взаємодіють із принципом верховенства права, принципом соціальної спрямованості фінансово-правового регулювання, принципом непорушності приватної власності.

Вклад основного матеріалу. Принципи права є одними із елементів юридичного режиму регулювання суспільних відносин [1, с.32]. З огляду на це, їх аналіз допомагає сформулювати концептуальні імперативи побудови

ефективної правової моделі, яка б повною мірою поєднувала в собі потреби теорії та практики у сфері повернення банківських вкладів (заощаджень) населення.

Предметом дослідження у даній статті не є безпосередньо принципи права, то доцільно скористатись вже існуючою стислою класифікаційною системою правових принципів розробленою юристами-теоретиками, конституціоналістами та фінансистами і виокремити основні з них:

- загальні правові принципи, які відображені у Конституції та під впливом яких формуються галузеві фінансово-правові та інституційні принципи. З огляду на те, що Конституція забезпечує збалансованість публічних і приватних засад у праві та є головним джерелом публічного права, І.Б. Заверуха до основних конституційних засад існування та розвитку фінансових відносин у демократичних державах відносить: принцип державного суверенітету, принцип законності, принцип верховенства права, принцип рівності тощо [2]. Також до загальних правових принципів слід віднести: принцип справедливості, гуманізму, відповідальності, демократизму, та ін.;
- галузеві – фінансово-правові принципи: пріоритетність публічних інтересів у правовому регулюванні фінансових відносин; соціальна спрямованість фінансово-правового регулювання; самостійність фінансової діяльності органів місцевого самоврядування; принцип розподілу функцій у сфері фінансової діяльності між представницькими і виконавчими органами влади; гласність фінансової діяльності держави, органів місцевого самоврядування; плановість та ін. Зміст наведених принципів визначається Конституцією України та конкретизується в нормах фінансового права.
- міжгалузеві: влади і підпорядкування, субординації (правової підпорядкованості один одному); ієрархії; нерівного правового становища; імперативності; правового захисту загальносуспільного інтересу та інших).

В даній статті, не вважаю за доцільне акцентувати увагу на вже досліджених та згаданих вище принципах, а звернути увагу на принципи права Європейського суду з прав людини та права Європейського Союзу, які б мали, визначальне значення для подальшого розвитку правового режиму гарантування та відновлення заощаджень населення (залучених у банківські депозити (вклади), в тому числі і здійснених у установах Ощадбанку СРСР.

На сьогоднішній день, у відповідності до положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, яка ратифікована і Україною у 1997 році, Європейському суду з прав людини відведена роль вищого судового органу, який у своїй діяльності є незалежний від правових систем країн підписантів вищезгаданої Конвенції та протоколів до неї. Будучи вищим незалежним судовим органом, що має великий авторитет, судові прецеденти, які сформовані ним в ході своєї діяльності визнаються та є обов'язковими для країн-учасників Конвенції. У відповідності до ст. 17 Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав

людини» від 23 лютого 2006 р., Конвенція та рішення Європейського суду з прав людини є джерелами права в Україні та обов'язковими для вітчизняного правозастосовувача [3]. Таким чином прецеденти, створені цим судовим органом, стали джерелом права й у нашій країні. Зауважу, що нині все більше правників обстоюють зазначену точку зору і наполягають на однозначному застосуванні в Україні Конвенції та практики Європейського суду з прав людини як джерела права [4]. Зокрема, цікавою видається позиція О.Ф. Скакун, яка говорить, що утвердженню судового прецеденту в Україні сприяє той факт, що наша країна визнала європейське право, яке формується переважно як прецедент, бо статутна форма Європейської системи захисту прав людини (Європейська конвенція про захист прав людини і основних свобод, Статути Комісії та Суду, Процедурні правила роботи Комісії та Суду) має прецедентний зміст. З огляду на це прецедентне право стало частиною вітчизняного права: судовий прецедент існує де-факто, а це є показником судової правотворчості, але він ще не має, на жаль, офіційного законодавчого визнання. Для визначення дійсної ролі прецеденту в системі формальних джерел права в Україні особливе значення може зіграти його законодавче закріплення [5].

Слушним є також зауваження А. А. Клепницького, що «страсбурзькі прецеденти» не можна розглядати у їх вузькому розумінні, тобто як суто казуальне тлумачення. Євросуд не просто вирішує конкретну справу, але й створює правову судову доктрину, оскільки Конвенція тлумачиться, виходячи з її внутрішнього смислу в універсальному розумінні, характерному для демократичних країн Європи [6, с.60].

Таким чином, Європейський судом з прав людини формує загальні принципи права Європейського Союзу. Слід також звернути увагу на те, що аналізуючи рішення суду конституційної юрисдикції все частіше при розгляді справ Конституційний Суд України, у своїх рішеннях, посилається на судову практику Європейського суду.

Зважаючи на вищенаведене, до засад (принципів) конституційного права та права Європейського суду з прав людини, які мають визначальне значення для подальшого розвитку правового режиму гарантування та відновлення заощаджень населення (залучених у банківські депозити (вклади), в тому числі і здійснених у установах Ощадбанку СРСР слід віднести: принцип пропорційності (співрозмірності) та принцип юридичної безпеки (визначеності), які тісно переплітаються та взаємодіють із принципом верховенства права, принципом соціальної спрямованості фінансово-правового регулювання, принципом непорушності приватної власності.

Вперше, принцип пропорційності, на території країн континентальної системи права був запроваджений у німецькому праві, а згодом одержав своє закріплення в праві Європейського Союзу, прецедентах Європейського суду з прав людини та Договорах про утворення Європейського Союзу [3, с.122]. У німецькому праві принцип пропорційності визначається через три «субпринципи»: субпринцип придатності, у відповідності до якого захід, який вживається публічною владою, насамперед, має бути придатним для досягнення поставленої мети; субпринцип необхідності або потрібності –

публічна влада має обирати серед кількох придатних заходів саме той, який щонайменше впливає на окрему особу та на загал; субпринцип співмірності у вузькому розумінні або заборона перебільшення — захід не повинен реалізовуватися, якщо очікувані від нього негативні наслідки виходять за межі прийнятності порівняно з очікуваним результатом [7].

Згодом цей принцип знайшов своє відображення у праві більшості країн континентальної системи права, що дозволило Європейському суду з прав людини ввести його до числа загальних принципів права. Відповідно до змісту всієї Європейської конвенції, Європейський суд розвинув і доповнив критерії допустимості втручання держави в майнові права. Зокрема, він вивів принцип, що ліг в основу судової практики застосування ст.1 Протоколу №1 до Європейської конвенції: «... Суд повинен встановити, чи було дотримано справедливу рівновагу між вимогами суспільного інтересу і вимогами захисту основних прав приватних осіб» [8, с.22]. Як правило, запровадження такого законодавчого обмеження обумовлене важливістю суспільного (публічного) інтересу, який спричинив запровадження обмеження основного права. Відповідно, за таких обставин виникає проблема співрозмірності засобу та мети. Конституційний принцип співрозмірності (пропорційності), який виражає загально-правовий принцип співрозмірності, містить приписи, заборони, які адресуються, перш за все, законодавцю [9, с.72].

На думку Г.А. Гаджиева, обмеження основних економічних прав можливе лише за умови наявності публічного інтересу (мета запровадження такого обмеження повинна бути публічною та важливою), а способи її реалізації повинні мати мінімально обмежувальний характер. При цьому, поняття змісту обмежувальних заходів, автор визначає як визначену економічну політику держави, що здійснює державне регулювання ринкової економіки. Таким чином, застосування принципу співрозмірності (пропорційності) не повинне обмежуватися лише правотворчою сферою законодавця, а й широко застосовуватися у правозастосовчій сфері, зокрема, судовими органами, котрі застосовуючи закон, який запроваджує обмеження економічної свободи, виступають в ролі оцінювачів обмежувальних дій законодавця [9, с.73].

Для відносин у сфері гарантування та відновлення заощаджень населення (залучених у банківські депозити (вклади), в тому числі і здійснених у установах Ощадбанку СРСР характерною їх ознакою є нерівність учасників цих відносин. Обмеження прав громадян у їх основних економічних та соціальних правах, наприклад, з приводу несвоєчасності чи неповноти виплат втрачених заощаджень – є неприпустимими.

Проте, на даний момент, саме таке обмеження законодавчо закріплених та гарантованих державою прав має місце. У своїх рішеннях від 19 червня 2001 року №9-рп/2001 [10], 26 грудня 2011 року № 20-рп/2011 [11], та від 25 січня 2012 року № 1-11/2012 [12] Конституційний Суд України чітко вказав на те, що розмір соціальних виплат, які здійснюються державою залежать від низки факторів, а саме: соціально-економічних можливостей держави; встановлюються державою виходячи із її фінансових можливостей; пов'язані з економічною доцільністю їх проведення.

У вищезгаданих рішеннях зазначається, що принцип соціальної справедливості, який закладений, зокрема в ст. 22 Загальної декларації прав людини 1948 року, у відповідності до якої кожній людині, як члену суспільства, надається право на соціальне забезпечення та на здійснення необхідних для підтримання її гідності та для вільного розвитку її особистості прав у економічній, соціальній і культурній галузях за допомогою національних зусиль і міжнародного співробітництва та відповідно до структури і ресурсів кожної держави [13]. У п.1 ст. 2 Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права 1966 року встановлено загальний обов'язок держав із забезпечення здійснення прав, що передбачені цим пактом, у максимальних межах наявних ресурсів [14].

У рішенні Конституційного суду від 25 січня 2012 року № 1-11/2012, Конституційний суд посилається на практику Європейського Суду з прав людини, а саме на рішення від 9 жовтня 1979 року у справі «Ейрі проти Ірландії» в якому зазначається, що реалізація соціально-економічних прав людини перебуває в залежності від становища держави, особливо фінансового [15]. На думку Конституційного суду, вказані положення можуть застосовуватися й до обмеження (зменшення) соціальних виплат про що зазначено в рішенні Європейського Суду з прав людини у справі «Кйартан Асмундсон проти Ісландії» від 12 жовтня 2004 року [16]. Вищезгадане рішення, Конституційний суд мотивує і тим, що фінансовим джерелом забезпечення соціального захисту громадян є кошти державного бюджету, а відтак держава в силу приписів, які містяться в ч.1, 3 ст. 95 Конституції України, згідно з якими бюджетна система України будується на засадах справедливого і неупередженого розподілу суспільного багатства між громадянами і територіальними громадами; держава прагне до збалансованості бюджету України [17]. В той же час у своєму рішенні від 27 листопада 2008 року, у справі про збалансованість бюджету, Конституційний Суд України, виходячи із системного тлумачення положень ч.2, 3 ст. 95 та ст. 46 Конституції України зазначає, що прагнення держави до збалансованості бюджету України – це дотримання рівномірного співвідношення між дохідною і видатковою частинами бюджету та обов'язок держави на засадах справедливого, неупередженого розподілу суспільного багатства між громадянами враховувати загальносуспільні потреби, необхідність забезпечення прав і свобод людини та гідних умов її життя [18].

У правовій позиції Конституційного суду від 26 грудня 2011 року № 20-рп/2011, зазначається, що закріплені в законодавстві соціально-економічні права не є абсолютними. З огляду на свої фінансові можливості, держава, може змінювати механізм реалізації цих прав, але при цьому повинен зберігатися пропорційний перерозподіл коштів державного бюджету, для збереження балансу інтересів усіх членів суспільства. Запровадження вищезгаданих заходів обумовлюється також і необхідністю запобігти чи усунути можливі реальні загрози економічній безпеці України, що у відповідності до ч.1 ст. 17 Конституції України є однією із найважливіших функцій держави [11].

З огляду на вищенаведене, Конституційним судом України, у своєму Рішенні від 25 січня 2012 року № 1-11/2012 зроблено висновок про те, що під

соціальним захистом держави осіб слід розуміти сукупність заходів, які здійснюються державою в межах її соціально-економічних можливостей та відповідно до критеріїв пропорційності, справедливості і є конституційно допустимими до тих меж, за якими ставиться під сумнів власне сутність змісту права на соціальний захист [12].

Однак, вищезгадані висновки не відповідають основоположним положенням Конституції України. Виходячи із системного аналізу норм Основного закону, в яких розкривається сутність конституційного положення про те, що Україна є соціальною державою, закріпленого у ст. 1 Конституції України, випливає те, що ця конституційна характеристика, як одна із засадничих, конституційного ладу, включає в себе і «положення, за якими людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю; права і свободи людини» (в т.ч. і соціального і економічного характеру), «їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави; при цьому держава безпосередньо відповідає перед людиною за свою діяльність» [17].

Незважаючи на особливості побудови тієї чи іншої національної моделі соціальної держави для неї характерним є ряд спільних ознак, а саме, соціальна держава є:

- продуктом еволюції громадянського суспільства в напрямку до соціальної демократії;
- є однією із якісних характеристик правової держави;
- проголошення держави соціальною є важливою конституційною гарантією забезпечення й захисту соціальних прав громадян;
- як мета діяльності, так і діяльність (соціальна політика), соціальної держави визначаються правовими рішеннями, її функціонування передбачає наявність досконалого соціального законодавства;
- соціальна держава служить забезпеченню громадянського миру і злагоди в суспільстві;
- утвердження соціальної державності сприяє трансформації ринкової економіки на соціальну ринкову [19].

Скакун О.Ф. до ознак соціальної держави відносить також, і:

- наявність соціального захисту громадян та гарантування забезпечення державою конкретного мінімуму соціальних благ — гарантований рівень життя кожному громадянину та його підвищення;
- надання реальної можливості громадянам домагатися забезпечення державою їх соціального захисту, підвищення рівня соціально-економічних прав громадян до рівня основних прав;
- здійснення державою політики соціальних поступок тощо [20].

Таким чином, будучи обмеженою правом, соціальна держава активно регулює соціально-економічні процеси, соціальний аспект основних прав громадян та їх соціальну захищеність відповідно до закону [21].

В цьому контексті, слід звернути особливу увагу на те, що компенсаційні виплати вкладникам, зокрема заощаджень населення здійснених в установах Ощадбанку СРСР та державного страхування СРСР для значної частини

громадян України (в переважній більшості, соціально незахищених осіб пенсійного віку), є додатковим до основного джерелом існування, складовою конституційного права громадянина на забезпечення достатнього життєвого рівня, яке закріплене у ст. 48 Основного Закону.

Конституцією України, теорією держави і права, серед ознак соціальної держави – не визначено такої ознаки, як забезпечення необхідних загальносуспільних потреб щодо забезпечення достатнього життєвого рівня виходячи з фінансових можливостей держави.

Такі дії держави у цій сфері слід відносити до її функцій, а не ознак, і за таких умов обов'язком держави є справедливий і неупереджений розподіл суспільного багатства з дотриманням при цьому рівня державних гарантій конституційних прав громадян, а також забезпечення «соціальної спрямованості» своєї економіки як це закріплено у ст. 13 Конституції України.

Як справедливо зазначає І.Б. Заверуха, для відносин у сфері державного боргу характерною є особливість, яка полягає у тому, що у випадку нездійснення державою розрахунку за державними цінними паперами чи вкладками гарантованими урядом фізичним чи юридичним особам має місце порушення приватного інтересу. Але у випадку наявності багатьох таких суб'єктів, і держава зобов'язалась у відповідний спосіб виконати свої зобов'язання перед населенням, то це вже набуває характеру суспільного інтересу – різновиду публічного [2].

Окрім того, фінансування компенсаційних виплат заощаджень населення здійснених в установах Ощадбанку СРСР та державного страхування СРСР є частиною публічних видатків централізованих фондів грошових коштів і їхнє погашення здійснюється за рахунок суспільства: в теперішньому або майбутньому часі. Поєднання в такому контексті публічного (державного і суспільного) та приватного інтересів зумовлює проблеми у правозастосуванні.

Така правова невизначеність призводить до масової появи поодиноких позовів, які мають усі правові підстави щоб бути задоволеними, однак не матимуть фінансового підґрунтя.

Так, до прикладу, у своєму рішенні у справі «Бурдов проти Росії», Європейський Суд з прав людини зазначив, неприпустимість виправдання неможливості виконання державою судового рішення відсутністю належного фінансування [23]. У вищезгаданій справі, на думку суду, заявник не повинен був страждати від невиконання ухвалених на його користь судових рішень через стан фінансових можливостей держави.

Висновки. Відновлення довіри населення до банківської системи, а також довіри до українського Уряду в сучасних умовах, зумовлює необхідність, в найстисліших часових межах, побудови дієвого правового механізму гарантування та відновлення заощаджень населення (залучених у банківські депозити (вклади), в тому числі і здійснених у установах Ощадбанку СРСР. А це, в свою чергу, в світлі євроінтеграційних процесів України – є неможливим без вивчення та імплементації принципів Європейського суду з прав людини у національну правозастосовчу практику.

Список використаних джерел

1. **Крохина Ю. А.** Бюджетное право и российский федерализм / Ю. А. Крохина; под. ред. Н. И. Химичевой. – М.: Норма, 2001. – 352 с.
2. **Заверуха І. Б.** Державний борг України: проблеми правового регулювання / І. Б. Заверуха. – Львів, 2006. – 309 с.
3. Закон України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» від 23.11.2006 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 30. – Ст. 260.
4. **Селезень П. О.** Вплив рішень Європейського суду з прав людини на розвиток податкової системи / П. О. Селезень // Форум права. – 2009. – № 1. – С. 491.
5. **Скакун О. Ф.** Законотворча (правотворча) функція Конституційного Суду України / О. Ф. Скакун // Актуальні проблеми політики. – 2003. – Вип. 16. – С. 60–68.
6. **Клепнищкий І. А.** Преступление, административное правонарушение и наказание в России в свете Европейской конвенции о правах человека / И. А. Клепнищкий // Государство и право. – 2000. – № 3. – С. 66.
7. Creifelds Rechtsworterbuch. – 19. Auflage, – Munchen: Verlag C. H. Beck, 2007. – P. 1248.
8. **Лобов М.** Защита имущественных прав в рамках Европейской Конвенции о защите прав человека и основных свобод // Россия и Совет Европы: перспективы взаимодействия / М. Лобов. – М., 2001. – С. 109.
9. **Гаджиев Г. А.** Конституционные принципы рыночной экономики. Развитие основ гражданского права в Решениях Конституционного Суда Российской Федерации / Г. А. Гаджиев. – М.: Юрист, 2004. – С. 72–73.
10. Рішення Конституційного Суду України від 19 червня 2001 року № 9-рп/2001 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v009p710-01>
11. Рішення Конституційного Суду України від 26 грудня 2011 року № 20-рп/2011 // Вісник Конституційного суду України, — 2012, — №1, — Ст. 93
12. Рішення Конституційного Суду України від 25 січня 2012 року № 1-11/2012 // Вісник Конституційного суду України, — 2012, — №2, — Ст. 25
13. Всеобщая декларация прав человека [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_015
14. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_042
15. Рішення Європейського суду з прав людини від 9 жовтня 1979 року у справі «Ейрі проти Ірландії» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/980_332
16. Рішення Європейського суду з прав людини від 12 жовтня 2004 року у справі «Кйарган Асмундсон проти Ісландії» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/GG3J000A.html

17. Конституція України від 28.06.1996 року // [Електронний ресурс]. – Режим
доступу:
<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96%D0%B2%D1%80>
18. Рішення Конституційного Суду України від 27 листопада 2008 року
№ 26-рп/2008 // Вісник Конституційного суду України, — 2009, — №1, —
Ст. 42
19. Загальна теорія держави і права / за ред. проф. М. В. Цвіка, доц.
В. Д. Ткаченка, проф. О. В. Петришина. – Харків: Право, 2002.
20. **Скаун О. Ф.** Теорія держави і права: підручник / О. Ф. Скаун. –
Харків: Консум; Ун-т вн. справ України, 2000. – С. 153–155.
21. **Ведерніков Ю. А.** Теорія держави і права: навчальний посібник /
Ю. А. Ведерніков, А. В. Папірна. – К.: Знання, 2008.
22. **Рисін В. В.** Грошово-кредитні системи зарубіжних країн: навч. посібник /
В. В. Рисін. – Львів: ЛБІ НБУ, 2001. – 192 с.
23. Рішення Європейського суду з прав людини від 7 травня 2002 р. у справі
«Будров проти Росії» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/980_045

Анотація

У статті проведено правовий аналіз керівних засад та ідей (принципів), що зумовлюють розвиток правової думки та практики у сфері гарантування та відновлення заощаджень населення. Зокрема звернуто увагу на принципи права Європейського Суду з прав людини та права Європейського Союзу, які, на мають визначальне значення для подальшого розвитку правового режиму гарантування та відновлення заощаджень населення (залучених у банківські депозити (вклади), в тому числі і здійснених у установах Ощадбанку СРСР. Йдеться про: принцип пропорційності (співрозмірності) та принцип юридичної безпеки (визначеності), які тісно переплітаються та взаємодіють із принципом верховенства права, принципом соціальної спрямованості фінансово-правового регулювання, принципом непорушності приватної власності.

Annotation

The article analyzes the legal governing principles and ideas (principles) that contribute development of legal thought and practice in supporting recovery and savings. In particular referred to the principles of the European Court of Human Rights and European Union law, which, are crucial for the further development of the legal regime guaranteeing and recovery of household savings (those involved in bank deposits (deposits), including those made in the institutions of the Savings Bank of the USSR. These are: the principle of proportionality and the principle of legal security that are closely intertwined and interact with the rule of law, the principle of social orientation of financial regulation, the principle of the inviolability of private property.